

Vot Particular d'USTEC·STEs sobre el document Ara És Demà

El nostre sindicat, des dels seus orígens paral·lels al restabliment de la democràcia al país i als centres educatius, sempre s'ha caracteritzat per exhibir uns posicionaments públics en defensa de l'escola catalana, pública, lliure, democràtica, coeducadora i compensadora de les desigualtats. És per això que el nostre suport a qualsevol document transcendent, legal, normatiu o filosòfic és garantia que es comparteixen aquests valors que nosaltres entenem imprescindibles per construir una comunitat política democràtica, solidària i igualitària.

Malauradament, i després d'examinar i debatre amb exhaustivitat, hem arribat a la conclusió que la iniciativa de l'Ara És Demà no compleix pràcticament cap d'aquests requisits, i és per això que presentem aquest vot negatiu particular que argumentem a partir de les següents consideracions.

En primer lloc, detectem que els procediments de redacció, els mecanismes de debat i participació inspiren desconfiança. La ponència s'ha fet de dalt a baix, des d'un entorn aparentment acadèmic, i que tanmateix, respon a objectius i finalitats polítiques aliens a l'interès general al sistema educatiu públic, i sí en canvi a l'aplicació de polítiques educatives que tracten de blindar l'existència de l'anomalia que suposa una potent escola concertada, així com iniciatives d'introduir mecanismes de gestió i valors neoliberals en el món educatiu. A més, les maneres sobre els quals els ponents han tingut la possibilitat d'acceptar o rebutjar les esmenes o aportacions han estat poc transparents. Entenem que un procés tan transcendent sobre com hauria de ser l'educació del futur hagués requerit un procediment de baix a dalt, amb la participació activa del conjunt de la comunitat educativa, i l'exclusió d'interessos aliens a l'escola, com ara el món empresarial.

En segon lloc, entenem que el document encarregat pel Consell Escolar de Catalunya parteix d'una mala diagnosi sobre les necessitats de l'educació catalana. Els problemes actuals a què ha de fer front el sistema no té res a veure amb qüestions pedagògiques, metodològiques, d'autonomia, de gestió, de perfils o altres aspectes sobre els quals l'Ara És Demà insisteix de manera recurrent. Ans al contrari, els problemes reals són obviats o tractats de manera succinta. Com hem denunciat al llarg de les darreres dècades, i en la mateixa direcció amb què la comunitat educativa i bona part de l'acadèmica han explicitat, el sistema educatiu del nostre país té un problema greu de segregació escolar, en què la persistència d'una xarxa de centres privats sostinguts amb fons públics representa una anomalia europea que caldria corregir en la direcció del que va indicar la Iniciativa Legislativa Popular d'Educació o el Debat Alternatiu de l'Educació: la seva absorció per part del sistema públic o optar per mantenir-se com a centres privats sense subvencions públiques. Lligat precisament a l'existència d'aquesta doble xarxa que l'Ara És Demà pretén blindar, hi ha un problema extraordinàriament greu de desigualtats educatives que el document no aborda amb prou determinació ni proposa mecanismes raonables.

Un altre dels problemes dels quals el Document del Consell no aborda és el creixent control del sistema educatiu que té el poder econòmic. Les pressions creixents de les patronals i organitzacions empresarials a l'hora d'intentar dissenyar les formes i el mapa de la Formació Professional n'és una bona mostra. De la mateixa manera, els processos d'externalització de bona part dels serveis i la formació docent, representen una greu amenaça a la condició pública i democràtica de l'escola. A més, percebem, en base als darrers canvis normatius, avalats pel que es desprèn de l'Ara És Demà, que s'estan imposant criteris de gestió privada en l'administració dels centres públics, fet que no millora la qualitat educativa i sí genera una creixent conflictivitat interna en els centres, a més d'atemptar contra els drets laborals dels docents.

Lligat a això darrer, i també vinculat al que s'esdevé a la societat catalana al llarg dels darrers anys, l'Ara És Demà no reconeix que la pèrdua de democràcia en els claustres i els consells escolars, amb un poder executiu cada vegada concentrat en menys persones, suposa una pèrdua de qualitat educativa i cívica. El document, més aviat tracta d'aprofundir en una cultura jeràrquica que atorga massa poder a les direccions a costa de la capacitat dels docents, l'alumnat i les famílies de participar en les decisions quotidianes dels centres educatius. A més, el fet que la feina depengui cada vegada més de les direccions resta tota capacitat de dissidència. Això, tenint en compte que tot centre educatiu té una dimensió d'escola de ciutadania, dibuixa una Catalunya del futur en què la democràcia vagi perdent qualitat i autenticitat.

D'altra banda, resulta ben preocupant que l'Ara És Demà, així com els seus precedents de la Llei d'Educació de Catalunya (2009) o el Pacte Nacional d'Educació (2006), es caracteritzen per l'absència de consens amb la comunitat educativa, molt especialment, s'han fet i es fan al marge del professorat, al qual se'ls ha exclòs de manera subtil de la redacció i el control d'aquestes normes. És terrible que l'administració, i el món acadèmic lligat a aquest, tingui tan escassa confiança en aquells que han de dur a terme qualsevol canvi significatiu en el present i en el futur. És poc intel·ligent que, precisament a partir de l'exclusió del professorat i dels seus legítims representants, es tractin d'aplicar uns canvis, que finalment, sense la col·laboració i entusiasme dels docents, s'acaben fent a mitges, entre les grans resistències inspirades per la desconfiança que genera certes formes despòtiques.

És molt significatiu que el document faci tan escasses referències a què un dels grans problemes del sistema educatiu té a veure amb una manca de recursos endèmica, que fa que el nivell d'expectatives europees xoqui amb la realitat d'una inversió educativa llatinoamericana. El sistema educatiu català s'ha caracteritzat històricament per dèficit endèmic de recursos materials i humans, que en els darrers anys, i amb l'excusa de les retallades, no ha fet més que agreujar-se. Entre bona part del professorat, s'ha dit, després de llegir l'Ara És Demà, que es volen substituir recursos per discursos. El cert és que tenim un nivell pèssim d'edificis escolars en quantitat i qualitat constructiva, unes ràtios molt per sobre del que és raonable, un professorat que ha vist reduir prop d'un terç de la seva capacitat adquisitiva en una dècada. En aquestes circumstàncies, és molt difícil parlar de qualitat quan som en fase de supervivència, i moltes de les iniciatives pedagògiques per millorar un sistema amb un nombre d'alumnes per classe molt per sobre del que és raonable sona a dietes

miracle. L'absència d'un posicionament ferm de l'Ara És Demà sobre aquesta qüestió, pensem que li fa perdre autoritat davant la comunitat educativa.

Pel que fa a algunes de les propostes que apareixen al redactat, veiem amb extraordinària preocupació que es tracti de vendre com a modern i innovador el que són mesures clàssiques del neoliberalisme més tòxic que, arreu del món, no ha fet sinó deteriorar els sistemes educatius.

Veiem amb gran preocupació que no hi hagi mesures realistes o imaginatives per resoldre el problema de l'abandó escolar prematur o les alternatives a aquells alumnes que tenen dificultats per adaptar-se a un entorn escolar formal, i que les solucions siguin semblants a les plantejades per l'ex-ministre Wert a còpia d'una Formació Professional Bàsica excoent. O que no s'hagi calculat el perill d'universalitzar una Formació Professional Dual sense tenir en compte les característics d'un empresariat català caracteritzat per no ser sempre respectuós amb les condicions laborals del o amb les normatives bàsiques de riscos laborals.

Critiquem l'obsessió dels ponents pel concepte d'"autonomia". No es tracta de la idea tradicional d'autonomia, vinculada a una adaptació del centre al seu entorn escolar, sinó que la que promou l'Ara És Demà es contempla com a una concentració de poder per part de les direccions, així com generar projectes educatius que facin que el sistema educatiu acabi essent com a un arxipèlag d'experiències diverses i poc coherents entre sí, que poden acabar reforçant la segregació i la desigualtat, i que acabin essent una simple excusa per tal que cada centre es converteixi en una mena d'empresa que competeix amb les altres, a la recerca de l'alumnat més benestant i amb major capital educatiu, i amb uns docents que acabin també competint entre ells per mantenir el seu lloc de treball. Es tracta, en termes de Christian Laval, de fer que alumnes, mestres i professors esdevinguin "empresaris de sí mateixos" i que dinamiten els principis de llibertat, igualtat, solidaritat que entenem irrenunciables a l'escola d'avui i la de demà. Entre certa retòrica benintencionada, la realitat és que les novetats que ja s'estan aplicant en aquesta direcció (com ara els perfils professionals) acaben essent una simple excusa per potenciar una gestió privada i autoritària (al final l'autonomia d'escola s'acaba concretant en la capacitat de les direccions de triar a dit el professorat). A més, constatem com aquest nou ordre neoliberal que es pretén imposar al sistema, acaba amb principis que entenem irrenunciables com el de la llibertat de càtedra, o de la independència de criteri.

Altres aspectes que apareixen a les ponències sobre el centre educatiu o el professorat ens semblen molt sospitoses. La idea d'intentar barrejar l'escola pública i l'escola privada en un únic sistema no ens fa pensar en una altra cosa que en un procés de privatització. I més enllà que, com a sindicat, defensem sempre la gestió pública dels serveis públics, l'experiència internacional ens porta a constatar que aquests processos degraden profundament els sistemes educatius i acaben definitivament amb la idea de l'educació com a ascensor social amb capacitat d'assegurar igualtat d'oportunitats. No podem acceptar de cap manera que no es parli de funció pública docent, perquè precisament només treballadors públics, seleccionats de manera transparent i pública, en funció de criteris d'igualtat, mèrit i capacitat, i amb una absoluta estabilitat laboral, són capaços de garantir la necessària neutralitat política i independència personal capaç d'assegurar una educació honesta i de qualitat. Creiem que el

document conté, entre bones intencions i retòriques benintencionades, un conjunt de mines disposades a fer esclatar una educació pública que ha possibilitat, en les darreres dècades, que el nostre país hagi pogut protagonitzar un gran salt endavant en progrés cultural, econòmic i democràtic.

Finalment, USTEC-STEs no s'ha limitat mai a detectar els problemes del sistema i a denunciar les possibles amenaces a l'educació, sinó que sempre ha tingut una actitud propositiva. En aquest sentit, considerem que la millor proposta possible per a l'educació catalana dels propers anys, es troba recollida a la Iniciativa Legislativa Popular d'Educació, avalada per un procés participatiu rigorós, més de 95.000 signatures i centenars d'entitats lligades a l'educació, entre les quals el nostre sindicat. Al nostre entendre, ha estat una de les iniciatives que han suscitat i sumat més consens des de la comunitat educativa, i haurien de ser les seves propostes les que haurien de modelar el futur de l'educació del nostre país. Això vol dir:

Una xarxa pública, única i gratuïta, des de les escoles bressol fins a la universitat; la reducció progressiva dels concerts escolars fins a la seva eliminació; impedir la gestió privada als centres públics; la recuperació de la democràcia a tot el sistema; una autonomia pedagògica, amb capacitat de gestionar els projectes educatius per part de la totalitat de cada comunitat educativa amb la finalitat d'apropar-se a cada entorn escolar i tenint com a objectiu general que l'alumnat de tots els centres pugui arribar a assolir el màxim de coneixements independentment del centre o entorn escolar on li toqui estudiar; la igualtat de gènere; una avaluació formativa que serveixi per millorar permanentment el sistema, i no pas com a eina de competitivitat o penalització; el català com a llengua vehicular; un mínim d'un 6% del PIB d'inversió pública i discriminació positiva, amb més recursos, per a aquells sectors que més ho necessitin.

Finalment, entenem la transcendència d'aquest debat. Entenem que en el futur se'ns jutjarà per les decisions presents. I les de l'Ara És Demà entenem que responen a un dels mals dels dies presents: la creixent bretxa de desigualtat fa que aquells més privilegiats tractin de blindar-se. Nosaltres creiem tot el contrari: només una escola que treballi per a una societat més justa i igualitària pot dibuixar el país que reclamava Francesc Macià: «una Catalunya lliure, socialment justa, econòmicament pròspera i espiritualment gloriosa»

Francesc Saló i Navarra.

Membre del CEC en representació del professorat no universitari a proposta d'USTEC-STEs.